

ਐਸ.ਐਚ. ਕਿਸ਼ਨਦਾਸ ਕਨੁਈਆਲਾਲ ਗਾਂਧੀ NONE

ਬਨਾਮ NONE

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨਯ.

ਮਾਰਚ 1, 1995

[ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਲ. ਹੰਸਰੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ (ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ 'ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ) ਐਕਟ, 1961—ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜੋ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ—ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ (ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ 'ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ) ਐਕਟ, 1961 ਅਧੀਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 45 ਏਕੜ 30 ਗੁੰਟਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੇ 47 ਏਕੜ ਅਤੇ 17 ਗੁੰਟਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੀਲਿੰਗ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਦਾਅਵਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਮਾਲਕ/ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਹੋਲਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਨਾ ਹੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3068 ਦਾ 1988.

6.11.1988 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 148 ਦਾ 1986.

ਯੂ.ਆਰ. ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਰ. ਲਲਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ.

ਏ.ਐਸ. ਭਾਸਮੇ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕੇ. ਗੁਪਤਾ (ਐਨ.ਪੀ.) ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਇਹ ਅਪੀਲ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ 10 ਜਨਵਰੀ, 1988 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 148 ਦਾ 1986 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕ੍ਰਿਸੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ (ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ) ਐਕਟ, 1961 ਅਧੀਨ 45 ਏਕੜ 30 ਗੁੰਟਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕ੍ਰਿਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ 47 ਏਕੜ ਅਤੇ 17 ਗੁੰਟਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟੈਨੈਂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਛੱਡਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੀਲਿੰਗ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖ ਸਕੇ।

ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਤੇ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਟੈਨੈਂਟ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਸ਼ਵ ਹਵਾ ਦੁਆਰਾ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਮਾਮਲਤਦਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਟੈਨੈਂਟ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਟੈਨੈਂਟ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਕਸ਼ਮ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਚੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਜਮਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਟੈਨੈਂਟ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਨਤਾ ਮਾਲਕ/ਟੈਨੈਂਟ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਹੋਲਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਹੇ ਜੋ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟ ਕਰੇ। ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਕੇ.ਐਸ.ਡੀ.

ਅਪੀਲ ਰੱਦ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate